

วัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่ :
กรณีศึกษาผู้สูงอายุ หมู่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

**Tai Yai Family Culture: A Case Study of Tai Yai Elderly in Sob Ruak Community,
Chiang San District, Chiang Rai Province**

กนกวรรณ ปลาศิลา¹, พูนสุข เวชวิฐาน², เอมอร จารุงษ์³

¹บัณฑิตหลักสูตรวิชาเอกการพัฒนาครอบครัวและสังคม สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรวิชาเอกพัฒนาการมนุษย์และครอบครัว สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรวิชาเอกพัฒนาการมนุษย์และครอบครัว สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่ หมู่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และ 2) วัฒนธรรมครอบครัวกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทใหญ่ หมู่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุไทใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในหมู่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 29 คน รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ประเด็น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล วัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่ผ่านมุมมองการบอกเล่าของผู้สูงอายุ สรุปประเด็นหลักเกี่ยวกับวัฒนธรรมครอบครัว 4 ประเด็นประกอบด้วย การเริ่มต้นครอบครัว การดำเนินชีวิตครอบครัว การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน และ การจากไปของสมาชิกครอบครัว

คำสำคัญ : วัฒนธรรมครอบครัว / ผู้สูงอายุไทใหญ่ / ครอบครัวไทใหญ่

Abstract

The purposes of this research were to study 1) Tai Yai Family Culture in Sob Ruak Community, Chiang San District, Chiang Rai Province, and 2) Family Culture and lifestyle of Tai Yai elderly in Sob Ruak Community, Chiang San District, Chiang Rai Province. The study was qualitative research. The sample was Tai Yai elderly over age 60 who lived in Sob Ruak Community, Chiang San District, Chiang Rai Province. Total of twenty nine informants were selected to in-depth interview with purposive sampling. Data were contents analysis. Results revealed as elderly's reflection family culture in 4 main themes as followings: First, the beginning of family life, Second, family lifestyles, Third, building relationship with community, and Finally, the decease of family members.

Keywords: Tai Yai Family Culture / Tai Yai elderl / Tai Yai Family

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ชาติมีสภาพและความเป็นอยู่ที่ต่างจากสัตว์โลกทั้งหลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมีระเบียบแบบแผน มีความสงบสุขมีความเจริญก้าวหน้าทั้งทางวัตถุและจิตใจ วัฒนธรรมเป็นเครื่องวัดและเครื่องกำหนดความเจริญ วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ การสร้างสม การสืบต่อ การถ่ายทอด วัฒนธรรม มีการเกิด การเจริญเติบโต การเปลี่ยนแปลง การเสื่อมสลายเช่นเดียวกับชีวิตคนและสัตว์ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับชาติหนึ่ง ๆ การที่มนุษย์แบ่งเป็นชาตินั้น อาศัย วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนด วัฒนธรรมครอบครัวคือการดำเนินชีวิตของคนในครอบครัวที่แตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันภายในครอบครัว วัฒนธรรมในครอบครัวเป็นวัฒนธรรมที่ดึงมาถือเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยขัดเกลาความประพฤติของสมาชิกในครอบครัว ข้อตกลงในครอบครัวเป็นสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวตกลงร่วมกันและพร้อมใจกันปฏิบัติ

ไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมครอบครัวเอกลักษณ์โดดเด่นและมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมกันมาอย่างยาวนาน และยังคงถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เช่น วัฒนธรรมครอบครัวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในเรื่องเสื้อบ้าน เสื้อเมือง คือวิญญูณของผู้ที่มาบุกเบิกสร้างหมู่บ้าน ความเชื่อเรื่องการแต่งงาน การเดินทาง การผจญภัย จะต้องขอขมาหอเจ้าบ้านที่คอยคุ้มครองปกป้อง ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม การเกิด การตาย และวัฒนธรรมการขอขมา หรือเรียกว่า “ กั้นตอ ” ต่อบิดา มารดา ญาติผู้ใหญ่ ขอขมาพระสงฆ์ และทำบุญตักบาตรฟังเทศน์ วัฒนธรรม ไทใหญ่มีความเชื่อกันว่าบิดามารดา คือพระพุทธเจ้าคนแรก

จังหวัดเชียงราย นับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาวไทยใหญ่อพยพเข้ามาอยู่จำนวนมากหลายอำเภอและหลายหมู่บ้านมาอย่างยาวนาน ชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงรายยังนำความเชื่อทางด้านวัฒนธรรมครอบครัวที่เป็นเอกลักษณ์ของไทใหญ่มาใช้ในการดำเนินชีวิตครอบครัว (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2551 : 49) หมู่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน ก็เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการอพยพของชาวไทยใหญ่จากประเทศเมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาอาศัยปลูกบ้านเรือนมากกว่า 60 ปี ชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่จะอพยพโดยการข้ามแม่น้ำโขงและมาสร้างครอบครัวไทใหญ่ในหมู่บ้านสบรวก หมู่บ้านสบรวกเป็นหมู่บ้านที่มีการดำเนิน

ชีวิตที่ผูกพันกับความเชื่อทางด้านวัฒนธรรมครอบครัว เมื่อประกอบพิธีกรรมใด ๆ ก็มักจะกระทำตรงตามพิธีกรรมในอดีตให้มากที่สุด โดยไม่ให้ผิดเพี้ยน โดยผู้สูงอายุในหมู่บ้านสรวกจะเป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตครอบครัวให้แก่สมาชิกในครอบครัวให้ยึดปฏิบัติและสืบต่อมาถึง ลูก หลาน จากรุ่น สู่อีกรุ่น ทำให้หมู่บ้านสรวกมีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตครอบครัวของชาวไทยใหญ่อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ (ทิพวรรณ โตแดง สัมภาษณ์วันที่ 1 พฤษภาคม 2557)

การศึกษาวัฒนธรรมครอบครัวชาวไทยใหญ่ จากผู้สูงอายุ หมู่บ้านสรวกนั้นมีความสำคัญเพราะผู้สูงอายุถือว่าเป็นบุคคลที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมครอบครัวที่ดีงามให้แก่สมาชิกในครอบครัวและหมู่บ้านสรวก ปัจจุบันสังคมชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงไปมากตามกาลเวลาทำให้วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามในครอบครัวที่ถ่ายทอดกันมาจากอดีตเริ่มสูญหาย การศึกษาวัฒนธรรมครอบครัวชาวไทยใหญ่ในหมู่บ้านสรวก นี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการฟื้นฟู สืบทอด และรักษาวัฒนธรรมครอบครัวชาวไทยใหญ่ ตลอดจนสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาท้องถิ่น การถ่ายทอดวัฒนธรรมครอบครัวชาวไทยใหญ่ให้แก่กลุ่มคนทั่วไปหรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมครอบครัวของชาติพันธุ์อื่นๆ อีกทั้งสามารถขยายพื้นที่การศึกษาวิจัยวัฒนธรรมครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วัฒนธรรมครอบครัวชาวไทยใหญ่จาก หมู่บ้านสรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2. วัฒนธรรมของครอบครัวกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่ หมู่บ้านสรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวรรณกรรมครอบครัวชาวไทยใหญ่จากมุมมองของผู้สูงอายุ หมู่บ้านสรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุสัญชาติไทยใหญ่ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ขึ้นไป เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้น 29 คน จาก 29 ครอบครัว รวบรวมระหว่าง 1 มิถุนายน ถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2557

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้คิดระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติ รวมทั้งการจัดระเบียบตลอดจนระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้และเทคโนโลยีต่างๆและมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น(วัฒนธรรมไทย, 2551:4) ในครอบครัวมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ การเคารพญาติผู้ใหญ่ การเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ การช่วยเหลือเกื้อกูลและอบรมสั่งสอนลูกหลาน การแสดงความเคารพต่อกัน ตลอดจนข้อตกลงในครอบครัวเป็นสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวตกลงร่วมกันและพร้อมใจกันปฏิบัติตาม (วัฒนธรรมในครอบครัว, <http://www.truelookpanya.com/new/cms>)

_detail/knowledge/1379-00/ สืบค้นวันที่ 30 เมษายน 2557)

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญของสังคมเป็นส่วนสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ ในครอบครัวมีบทบาทหน้าที่ในการ บริการต่าง ๆ ในครอบครัว การจัดหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่จำเป็นของสมาชิกครอบครัว คูแผลครอบครัว ก่อให้เกิดความสุขในครอบครัว (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557:50-51) ในการศึกษาวัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่นี้ มีกรอบแนวคิดจากทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวที่ว่า ครอบครัวมีขั้นตอนของพัฒนาการต่างๆเช่นเดียวกับปัจเจกบุคคลในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาครอบครัวสมาชิกในครอบครัวมีหน้าที่ต้องดำเนินการโดยสัมพันธ์กับขั้นตอนนั้นๆตั้งแต่ การเริ่มต้นครอบครัว การดำเนินชีวิตในครอบครัว การสานสัมพันธ์กับชุมชน และการจากไปของสมาชิกครอบครัว (พูนสุข เวชวิฐาน, 2557:72-73)

“ไทใหญ่” คือคำที่คนไทยใช้เรียกชื่อชนชาติหนึ่งในเขตตอนเหนือของประเทศไทย คนไทยนิยมเรียกไทใหญ่ว่า “เงี้ยว” มีแต่คนล้านนาและไทยเท่านั้นที่ใช้คำว่า “เงี้ยว”หรือ “ไทใหญ่” ชาวพม่ามีความใกล้ชิดกับชาวไทใหญ่และเรียกว่า “ชาน”(ฉาน) ชาว “ไทใหญ่” ไม่ได้เรียกตัวเองด้วยคำเหล่านี้เลย พวกเขาเรียกตัวเองว่า “คนไท”(คนไต)ถิ่นที่อยู่ของชาวไทใหญ่ส่วนมากมีถิ่นที่อยู่ทางด้านตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน ชาวไทใหญ่ (เงี้ยว) หนีจากภาวะโรคหิวขาด (โรคห่า) และหลบหนีจากภาวะเงื่อนไขทางการเมืองพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษอพยพเข้ามาในหมู่บ้านสบรวกจากฝั่งประเทศพม่าในราว ปี พ.ศ. 2440 เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้ชิดกับสามเหลี่ยมทองคำ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น คน จาก 547 ครัวเรือน ชาย 813 หญิง 806 รวม 1,619 ส่วนใหญ่เป็น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขาย รับราชการ/วิสาหกิจ (ข้อมูลประชากรในพื้นที่ด้าบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, 2556:14)

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทใหญ่ ในที่นี้ ประกอบด้วย 1)เฟื่องฟ้า ลัษมณี (2545) ศึกษาเรื่อง การปรับปรนวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ หมู่บ้านนาหวาย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ด้านต่าง ๆของชาวไทใหญ่ที่หมู่บ้านนาหวายเป็นสภาพชีวิตของคนต่างถิ่นที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ปะปนกับชาวไทยพื้นเมืองอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ดำรงชีวิตด้วยการค้าขายและการรับจ้างขายแรงงาน มีการผสมผสานวิถีชีวิตประเพณีและพิธีกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวให้เข้ากับชาวพื้นเมือง ได้แก่ประเพณีการเกิด การแต่งงาน ในส่วนของงานศพชาวไทใหญ่ดั้งเดิมนั้นนิยมฝังศพ แต่ปัจจุบันได้ปรับปรนมาเป็นแบบการเผาแบบชาวไทยพื้นเมือง

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับ การคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทใหญ่ พบว่า ปัจจุบันแม้ว่าสภาพของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนต่างๆได้มีการเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงจากสังคมภายนอกที่มีอิทธิพลสูงและมีการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วแต่ชาวไทใหญ่หมู่บ้านขุนยวม ตำบลขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอนก็ยังสามารถรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองไว้ได้ โดยมีพิธีกรรมทำหน้าที่เชื่อมโยงให้ผู้คนในชุมชนได้ประพฤติ ปฏิบัติด้วยศรัทธาที่มุ่งมั่น (สุทัศน์ กันทะมา, 2542)

นอกจากนั้น การศึกษาเรื่อง การปรับปรนเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ หมู่บ้านถ้ำลอด จังหวัดแม่ฮ่องสอน ของ พิมุข ชาญธนะวัฒน์ (2546) พบว่า ชุมชนหมู่บ้านถ้ำลอดเป็นชุมชนขนาดเล็ก สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความเชื่อที่นับถือเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ และภูมิผีวิญญาณต่าง ๆผสมผสานกับความยึดมั่นในจารีตประเพณีตามหลักพุทธศาสนา ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาสังคมภายนอก กระบวนการปรับปรนเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้น มาจากการ

ที่สมาชิกในชุมชนบ้านถ้ำลอดมีพฤติกรรมหรือการยอมรับการปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการจัดเกลาทางสังคม การลอกเลียนแบบ การมีค่านิยมแบบใหม่ การยอมรับลักษณะความเป็นสากล การหิบบิรมทางวัฒนธรรม จากสังคมภายนอกเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันของคน

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จึงศึกษาผู้สูงอายุไทใหญ่ หมู่บ้านสบรวก ในด้านวัฒนธรรมครอบครัวที่มี ประเพณีอันดีงามโดยการศึกษาจากตัวผู้สูงอายุที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราววัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่จาก อดีตสู่ปัจจุบันและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในหมู่บ้านสบรวกอย่างมีความสุข ชุมชนบ้านสบรวกยัง ให้ความสำคัญกับครอบครัว ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวไทใหญ่ยังมีข้อจำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่: ศึกษาจากผู้สูงอายุหมู่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัด เชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) มีกระบวนการศึกษาแบบการสังเกตและการสังเกต แบบมีส่วนร่วม(Participant Observation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2555: 46-47) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ เจาะจงโดยเลือกผู้สูงอายุไทใหญ่ผู้สูงอายุที่สมัครใจ หรือยินยอมให้ข้อมูล ในหมู่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาด 29 คน จากจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด 144 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่ โดยศึกษาจากผู้สูงอายุเริ่มต้น โดยการจัดเวทีชี้แจง เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การทำวิจัย ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นจนบันทึกข้อมูล และ สอบถามวันเวลาที่สะดวกเพื่อจะเก็บข้อมูลเชิงลึกที่บ้านการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลเชิงลึกที่ บ้านกลุ่มตัวอย่าง การสิ้นสุดการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้จดบันทึกข้อมูลเหตุการณ์ที่พบเห็น สภาพ แวดล้อมของครอบครัวผู้สูงอายุไทใหญ่ในแต่ละคนลงในสมุดบันทึกนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบ เรียงและวิเคราะห์ด้านประเด็นวัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรมนั้นมีอยู่ 4 มิติด้วยกัน(Griswold,1987) คือ มิติแรก ผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติความคิดความเชื่อ มิติที่สอง ผู้วิจัยวิเคราะห์เพื่อหาความ เข้าใจในแบบแผนพฤติกรรมนั้น มิติที่สาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงหน้าที่ประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายของข้อห้าม มิติที่สี่ ผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขที่ทำให้เกิดข้อห้าม(การปฏิบัติ)ความคิด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาที่น่าเสนอแนะจะนำเสนอเฉพาะข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างและวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างด้านข้อมูลเบื้องต้นผู้สูงอายุไทใหญ่ทั้งหมด 29 ราย ที่หมู่บ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายพบว่าเพศของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งเป็น เพศหญิง และมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ อายุ 70 – 79 ปีซึ่งมีจำนวน 14 รายจาก จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 29 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ได้รับการศึกษา อาชีพส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีรายได้น้อยกว่า 1,000 บาท ส่วนสถานภาพการหม้าย มากกว่า สมรส และ จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่จะมี จำนวน 4 คน ขึ้นไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพวัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่: กรณีศึกษาผู้สูงอายุไทใหญ่ หมู่บ้าน สบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายสามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมครอบครัวประกอบ ด้วยการ1) การเริ่มต้นครอบครัว 2) การดำเนินชีวิตครอบครัว 3) ความสร้างสัมพันธ์กับชุมชน 4) การจาก

ไปของของครอบครัว ซึ่งในแต่ละประเด็นหลักจะประกอบด้วยประเด็นย่อยที่เชื่อมโยงกับประเด็นหลัก ดังรายละเอียดในแต่ละประเด็น ต่อไปนี้

1. การเริ่มต้นครอบครัว

จากการถ่ายทอดเรื่องราวจากผู้สูงอายุไทใหญ่ หมู่บ้านสบรวก สามารถสรุปประเด็นวัฒนธรรมครอบครัวการเริ่มต้นครอบครัว โดยมีประเด็นย่อยที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมการเริ่มต้นครอบครัว อันประกอบด้วย วัฒนธรรมการแต่งงาน วัฒนธรรมการเกิด และวัฒนธรรมการอยู่ไฟ ดังมีคำกล่าวในแต่ละประเด็น ต่อไปนี้

วัฒนธรรมการแต่งงาน ในอดีตนั้นวัฒนธรรมการแต่งงานในครอบครัวไทใหญ่ส่วนใหญ่จะไม่ซับซ้อนแต่ต้องมีการพูดคุยกันทั้งสองฝ่ายแล้วก็มาสู่ขอ ก่อนที่จะจัดพิธีการแต่งงานทั้งคู่ จะเสียผีโดยใส่เงิน ซึ่งแต่ละคนก็จะใส่ตามความเชื่อแต่ส่วนใหญ่มี การบูชาผี เหล้าขาว ไก่คู่ อาหารคาวหวาน ตามคำกล่าวที่ว่า

“.....มะสู่ขอหยังอะมะมีหยังมาสู่ขอ...อู้กันเหยก็เต้าอันเนาะ.. มีการเลี้ยงผีอยู่...เอาไก่กับเหล้าเหยตะอันเนาะ....จัดงานก็จัดเหยน้อย ๆ มีป้อ มีแม่ ละก็ญาติพี่น้องเท่าอันเนาะ...” [ผู้สูงอายุวัย 70 ปี]

วัฒนธรรมการเกิด ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อธิบายว่า ในอดีตจะคลอดเองที่บ้านเพราะห่างไกลโรงพยาบาลและการเดินทางไม่สะดวก ผู้สูงอายุหญิงก็จะต้องเตรียมตัวและเตรียมเครื่องมือในการตัดสายสะดือของลูกเองซึ่งจะใช้ไม้คิ้ว (ไม้ไผ่รวก) ไม้ฟากที่ใช้ทำหลังคาบ้าน ที่นำมาปาดบาง ๆ ให้คมพอดี เสรีจก็จะใช้ด้ายที่ทำจากฝ้ายมัดสะดือ ดังคำบอกเล่าว่า

“...เกิดคนเดียวก็คน ๆ ก็รอดหมดบ่ตายซักคน ..มีไม้แห้ง ก็เอามาผ่าจะได้ไม้คิ้วเนี่ยะปาด... ปาดคนเดียวเอาด้ายที่เปลเอาปั่นฝ้ายมัดเหยก่อนปาด...บ่ลงปลั่งแอลกอฮอล์...ตั้งมะไปโงงยา (โรงพยาบาล) โส้กก็มัดเหยฝังไว้ได้คันใด...” [ผู้สูงอายุหญิงอายุ 70 ปี]

วัฒนธรรมการอยู่ไฟ ผู้สูงอายุ หลังคลอดนอกจากจะควบคุมการอยู่ไฟแล้ว ก็จะต้องมีการก่ากิน(ควบคุมการกิน)จะกินได้เฉพาะข้าวเหนียวจี่ไม่กิน เนื้อวัว เนื้อควาย ของแสลง (ปลาร้า ถั่วเน่า เนื้อสัตว์ป่า) ไม่กินผักตำลึง ไม่กินของหมักดอง ไม่กินมะละกอ ดังคำบอกเล่าว่า

“..ได้กินข้าวจี่เหย กินน้ำฮ้อน...ห้ามกินจิ้นวัว จิ้นควาย ห้ามกินมะกลั่วยเตด (มะละกอ) เปล่าว่ามันจะเป็นจี่ตุ๊ด...” [ผู้สูงอายุหญิงอายุ 70 ปี]

ครอบครัวผู้สูงอายุจะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่คลอดจนถึงโตจะหยุดให้นมได้ ประมาณ 1 ขวบขึ้นไป และเมื่อลูกอายุได้ประมาณ 2 เดือนกว่าก็ให้ลูกๆกินอาหารเสริมนอกเหนือจากการกินนมแม่ โดยจะเริ่มกินข้าวเหนียวต้ม (เคี้ยว) โดยแม่จะเป็นคนต้ม (เคี้ยว) ข้าวเหนียวแล้วนำไปใส่ในใบตองจ็อกไว้ (ห่อไว้) จากนั้นนำไปปิ้งไฟพอให้สุกหอมแต่ไม่แห้งมาก แล้วนำมาเอียงให้น้ำมันข้าวออกให้หมดแล้วทิ้งไว้ให้เย็นก่อนแล้วนำมาป้อนลูกในบางครั้งก็จะชุกกล้วยน้ำว้าลงไปผสมกับข้าวเหนียวต้ม (เคี้ยว) ด้วยเพื่อเพิ่มรสชาติ

2. การดำเนินชีวิตในครอบครัว

การดำเนินชีวิตในครอบครัวของผู้สูงอายุไทใหญ่ หมู่บ้านสบรวก ได้สะท้อนวัฒนธรรม

การดำเนินชีวิตครอบครัวในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วย วัฒนธรรมการกินอาหาร วัฒนธรรมการอยู่อาศัยร่วมกัน และวัฒนธรรมการดูแลกัน

การกินอาหาร วัฒนธรรมการกินอาหาร ผู้สูงอายุไทใหญ่อธิบายว่าจะเน้นการนำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น และปลูกเองในบริเวณพื้นดินรอบ ๆ บ้านเรือนและยังคงกินถั่วเน่าเป็นอาหารหลักที่เป็นอาหารประจำของชาวไทใหญ่ดังคำบอกกล่าวที่ว่า

“...ไตเฮาไน่กินผักไตเฮาไน่นะ แกงผักกาดก็ใส่ถั่วเน่า เฮ็ดน้ำพริก ...ผักกาดผักสังก็เฮาปลูกในโตงในนาในสวน ผักกูดก็กำหาจอมน้ำ ปลาที่กินอยู่... (ไทใหญ่นี้ก็ทำอาหารไทใหญ่ทานเอง เช่น แกงผักกาดก็ใส่ถั่วเน่า น้ำพริก พวกผักก็ปลูกไว้ในสวนบ้าง ส่วนผักกูดก็หาได้ตามแม่น้ำ ปลาที่ทานอยู่) [ผู้สูงอายุชายวัย 69 ปี]

วัฒนธรรมการอยู่อาศัยร่วมกัน วัฒนธรรมการอยู่อาศัยร่วมกัน ครอบครัวไทใหญ่ในบ้านหนึ่งหลังอาจจะมีหลายครอบครัว อยู่ร่วมกัน ลักษณะเป็นแบบครอบครัวขยายจะประกอบไปด้วย ปู่ ย่า หรือ ตายาย พ่อ แม่ ลูก และหลาน ในลักษณะครอบครัวขยาย ที่มีสมาชิกตั้งแต่ 3 รุ่นขึ้นไป ซึ่งลูก หลาน ส่วนมากจะออกไปทำงานหรือเรียนหนังสือตอนเย็นถึงจะกลับมาอยู่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตาคังคำกล่าวที่ว่า

“...บ้านปะเดี้ยวนี้อยู่กัน 6 คน มีแม่เฒ่า ป้อเฒ่า น้อ แล้วก็มี ลูกเขย ลูกสาวคนหล้า (คนสุดท้อง) กะ หลานแหม...ตอนนี้ไปโรงเรียน..สบคำปุ่น...” [ผู้สูงอายุหญิงอายุ 70 ปี]

วัฒนธรรมการดูแลกัน วัฒนธรรมการดูแลกันผู้สูงอายุจะเลี้ยงหลาน หลาน ที่ลูกนำมาฝากไว้ให้ช่วยเลี้ยงดูในวันหยุดเรียน วันเสาร์ และอาทิตย์ ตลอดจนการไปส่ง โรงเรียน ในหมู่บ้าน ผู้สูงอายุก็ยังสามารไป รับ – หลานได้อย่างปลอดภัย สอดคล้องกับกับบอกเล่าของผู้สูงอายุในครอบครัวหนึ่งเล่าว่า

“...ป้อแม่ก่อตั้งอยู่เนี้ยะ..ถ้าป้อไปทำงาน เขียแม่ก่ออยู่บ้าน อ้อยก่อไปฮับจากโรงเรียนมาเขีย (ไปรับหลานที่โรงเรียนตอนเย็น)...ไปฮับส่งมะดา
[ผู้สูงอายุชายวัย 67ปี]

3. การสานสัมพันธ์กับชุมชน

การสานสัมพันธ์กับชุมชนของครอบครัวไทใหญ่ส่วนใหญ่ในหมู่บ้านสบรวกจะเป็นระบบเครือญาติที่มีสายสัมพันธ์กันทางสายโลหิต การปลูกบ้านเรือนอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันสามารถไปมาหาสู่กันได้ตามปกติ ลูก หลาน หากมีครอบครัวก็จะมาปลูกบ้านเรือนอยู่ใกล้กับครอบครัวพ่อแม่ การสานสัมพันธ์กับชุมชนดังนี้ 1) เครือญาติ 2) ประเพณีของชุมชน

เครือญาติ ในครอบครัวผู้สูงอายุในชุมชนจะมีวัฒนธรรมการ“กันตอ” เป็นขอขมาผู้เฒ่า จะถือปฏิบัติกันสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไทใหญ่ในหมู่บ้านสบรวกหนึ่งปี มี 3 ครั้ง ในอดีตจะใส่ดอกไม้ธูปเทียน ข้าวเหนียว ห่อหนึ่ง ข้าวคั้มเขาควย ขนมจ็อก(ขนมเทียน) ขนมแอบ ตามคำกล่าวที่ว่า

“...กันตอหมายถึงการไปขอสู่ม่าอันกะละ...ใส่จ็อกหอนึ่งเหยอัน...ใส่ขนม ใส่ข้าวเหนียวอันเนาะ..ขนมก็จะเป็ขนมจ็อก ขนมเขาควย ขนมแอบ แล้วก็ใส่เทียน เขีย...” [ผู้สูงอายุหญิงอายุ 70 ปี]

ประเพณีของชุมชน หมู่บ้านสรวกทุกปีจะมีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตและจนถึงปัจจุบันคือประเพณีการเลี้ยงผีกองเมืองคือการทำพิธีเลี้ยงวิญญาณของผู้ที่มานุกบิกสร้างหมู่บ้านเป็นคนแรกของชุมชนไทใหญ่จะมีการประกอบพิธีเลี้ยงผีกองเมือง เพื่อขอคลบันดาลให้ สมาชิกในบ้านอยู่ดี กินดี มีความสุข และจะจัดทุกเดือน 8 เดือน ซึ่งตรงกับ เดือนมิถุนายนในแต่ละปี ดังคำบอกเล่าว่า

“...เงินกองเมืองนี้เงี้ยวเขาจะเลี้ยงผีเดือนแปดมา...กู่เตอนินหาเดินแปด จะเลี้ยงหนา...เป็นคืดหมคคนในบ่าหื้อออกคนนอกบ่าหื้อเข้าหื้อไปเลี้ยงผีกองเมืองปุ่นเนาะไผบ่าฟังก้อมัดไวนั้นนะ ...บ่าแล้วก้อตึงบ่าปล่อย ...ต้องหื้ออยู่ในบ้านห้ามออกไปไหน...” [ผู้สูงอายุหญิงวัย 73 ปี]

การเลี้ยงผี กองเมืองในอดีตทุกคนในหมู่บ้านจะต้องเข้าร่วมพิธีทุกคนจะงดการเดินทางออกนอกชุมชนหากใครไม่ฟังก็จะมัดไว้ให้อยู่ในบ้าน จนกว่าพิธีการเสร็จสิ้นแล้วถึงจะปล่อยตัว ถือว่าเป็นกฎระเบียบในชุมชนที่ในปัจจุบันยังคงสืบทอดแต่มีการปรับเปลี่ยนไปบ้าง ส่วนประเพณีเข้าพรรษาผู้สูงอายุไทใหญ่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากทุกวันพระก็จะมานั่งสวดมนต์ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น การสืบทอด การเดินทางไกล การเดินเวียนเทียน และการกินอาหารเจร่วมกัน ซึ่งต่างคนต่างเอามาจากบ้านถือเป็นวัฒนธรรมอันดีงามที่ได้รับการถ่ายทอดมาและทุก ๆ ปี จะมีผู้สูงอายุจะมานอนวัด ในช่วงเข้าพรรษาดังกล่าวที่ว่า

“...มีแต่คนรุ่นยายนี้ก้า...คนเฒ่าคนแก่เต็มนิบวงคนก่อนอนวัด...” (ผู้สูงอายุหญิงวัย 67 ปี)

4. การจากไปของสมาชิกครอบครัว

อดีตหมู่บ้านบ้านสรวกจะมีความเชื่อเรื่องวัฒนธรรมการเสียชีวิตของสมาชิกครอบครัวเกี่ยวกับสถานที่เสียชีวิตเป็นอย่างมาก สามารถสรุปประเด็นการตายได้ทั้งหมด 5 ประเด็นดังนี้ 1) วัฒนธรรมการตายในบ้าน 2) วัฒนธรรมการตายนอกบ้าน 3) วัฒนธรรมการตายที่ผิดปกติ 4) พิธีกรรม 5) โรงบรรจุศพ

วัฒนธรรมการตายในบ้าน สามารถทำพิธีทางศาสนาในบ้านได้ เมื่อเจ็บป่วยจนรักษาไม่ได้ จะต้องนำผู้ป่วยมาไว้บ้านเพื่อดูแลใกล้ชิดก่อนสิ้นใจ เป็นการดูแลครั้งสุดท้ายผู้ป่วยจะได้สิ่งเสียก่อนตายเพราะหากตายนอกบ้านก็จะไม่สามารถนำศพมาไว้บ้านได้ ตามคำบอกเล่าที่ว่า

“...เงี้ยวนิคะคนจะต่ายขอเอาไว้บ้านเตอะหมอหื้อเงี้ยวเฮานีถ้าต่ายแล้วเอาเข้าบ้าน มะใจได้เอาเป็ลตึงมะเอาหื้อเข้าบ้าน แต่ถ้าต่ายในบ้านเอาไว้ในบ้านได้แต่ถ้าต่ายตัง นอกห้ามเอาเข้า บ้าน ...” [ผู้สูงอายุหญิงวัย 73 ปี]

วัฒนธรรมการตายนอกบ้าน การตายนอกบ้านของครอบครัวชาติพันธุ์ไทใหญ่ในหมู่บ้านบ้านสรวกนั้นส่วนใหญ่จะมีความเชื่อว่าการหากสมาชิกในครอบครัวที่อยู่บ้านหลังเดียวกัน เจ็บ ป่วย หรือเสียชีวิต ในโรงพยาบาล หรือที่ห่างไกลบ้านก็จะไม่นำศพเข้ามาในบ้านแต่ก็จะทำพิธีทางศาสนาตามปกติ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยตายในโลอยู่ เอาไว้ในบ้าน ต่ายต้างนอกไว้ต้างนอก...” (ถ้าเสียชีวิตโดยการเจ็บไข้ได้ป่วย ก็เอาศพไว้ในบ้านได้ หากเสียชีวิตนอกบ้านก็ต้องเอาศพไว้นอกบ้าน) [ผู้สูงอายุชายวัย 69 ปี]

วัฒนธรรมการตายที่ผิดปกติ อดีตหมู่บ้านบ้านสรวกไม่ให้นำศพคนตายที่ตายผิดปกติเข้า

หมู่บ้านหรือบริเวณบ้านนั้นเปรียบเสมือนการเป็นแสดงถึงตัวอย่างของคนที่ไม่ดีที่ส่งผลต่อการเสียชีวิตเลวร้าย ซึ่งจะเป็นคติสอนใจให้กับคนอื่นๆ ให้อย่าคิดทำผิด หรือ ไม่เคารพกฎระเบียบหมู่บ้านไม่เชื่อฟังพ่อแม่ จึงต้องตายไม่ดีและศพไม่สามารถนำกลับบ้านได้ ตายที่ไหน ก็ฝัง หรือเผาที่นั่นเลย ตายกลางคือ เเผากลางคืน ตายกลางวันก็ฝังกลางวัน เพื่อให้ลูกหลานกลัวเกรงและปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม เชื่อฟังคำสอนของพ่อแม่ ดังคำบอกกล่าวที่ว่า

“...อดีตแต่ๆ นิตายนอกบ้านนิเขาบ่หื้อเอาเข้ามาเลย ตายในป่าก่อเผาในป่าบ่เอาเข้ามาในหมู่บ้านเลย ตายตามตึตามตางก่อเผาฮั้นหมดเลยอะ...คนจั๊กจี้จก ตายไหน ฝังนั้นตายไหนเผาไหน ...ถูกยิงเอ๊ะ ถูกฆ่า ทำบ่อดีมันก่อจะเป็นอะ... ตายในน้ำก่อเผาหรือฝังน้ำนั้นเนื้อ...” [ผู้สูงอายุชายวัย 60 ปี]

พิธีกรรม ในอดีตของผู้สูงอายุในครอบครัวไทใหญ่การจัดการงานศพทางพิธีศาสนาในหมู่บ้าน สบรวกนั้นหากตายตามปกติ เป็นไข้ตาย แก่ตาย หรือตายจากโรคที่ไม่สามารถรักษาได้ก็นำศพไว้ในบ้านและทำพิธีกรรมก่อนนำศพไปฝังตามคำบอกเล่าว่า

“...ถ้าป่วยตายเปลจะเอาไว้ 2 ถึง 3 คืน นะกะ ถ้าเป็นคนรวนนิเปลก่อเอาไว้ 7 วันบูน แล้วสม้ยก่อนเป็นหาบศพเอาไม่หาบ บ่ได้ใส่รถเหมือนสม้ยนี้ [ผู้สูงอายุหญิงอายุ 67 ปี]

วัฒนธรรมการบรรจุศพ ชุมชนบ้านสบรวกเกี่ยวกับบรรจุศพใส่โลงที่แตกต่างกันออกไป บ่งบอกถึงฐานะในแต่ละครอบครัว เช่น การบรรจุศพใส่โลงไม้จ้าวสำหรับคนทั่วไป และโลงไม้สักส่วนใหญ่จะบรรจุศพของคนมีฐานะ ในอดีตไม่มีโรงศพที่ทำสำเร็จแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะใช้ไม้จ้าวมาเจาะตรงกลางแล้วทำรูปทรงคล้ายเรือ เอาเสื่อมารองศพ และเอากระดาษตัดคลวคล้ายใส่ลงไป ห้ามไปฝังซึ่งในปัจจุบันไม่มีแล้ว หากสมาชิกครอบครัวเสียชีวิตก็จะนำแผ่นไม้สักมาต่อกันเป็นโรงศพดังคำบอกเล่าว่า

“...พิธีบ่เก่า การตายสม้ยก่อนเป็นบ่มีโรงศพขายเหมือนบ่เดี๋ยวนี เป็นจะใช้ไม้จ้าว มาทำเป็นโรงคล้ายเรือ เอาเสื่อลงเอาศพลง เอากระดาษมาตัดคลวคล้ายใส่ลงไป แล้วก่อห้าม บ่มีการแห่เหมือนบ่เดี๋ยวน.. บ่มีการเผา เป็นจะฝัง เป็นเอาไม้สักมาทำเป็นโรงศพทำหื้อพอดีกับศพ ตะก่อนเป็นฝัง...” (ผู้สูงอายุหญิงอายุ 67 ปี)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะวัฒนธรรมครอบครัวไทใหญ่ ผลจากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมครอบครัวผู้สูงอายุไทใหญ่จะประกอบด้วย การเริ่มต้นครอบครัว การดำเนินชีวิตในครอบครัว ความเชื่อมโยงกับชุมชนการสูญเสียของครอบครัว สอดคล้องกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมด้าน องค์การ องค์พิธีการของ สุพัตรา สุภาพ (2542:35-36) ที่ระบุไว้ว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรมด้านองค์การที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นระเบียบมีโครงสร้างซึ่งกลุ่มนี้สำคัญที่สุดในสังคมที่ซับซ้อนจนมาเป็นครอบครัว หมู่บ้านสบรวกได้รักษาวัฒนธรรมครอบครัว ประเพณีพื้นบ้านของชาติพันธุ์ไทใหญ่และปรับตัวอยู่ได้ในสังคมพื้นเมืองสอดคล้องกับสุทัศน์ กันทะมา (2542) และเฟื่องฟ้า ลัษณณี (2545) ที่พบว่าชาวไทใหญ่สามารถรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านของตนเองและปรับสภาพชีวิตของคนต่างถิ่นที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ปะปนกับชาวไทยพื้นเมืองอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ด้านการสื่อสารในครอบครัวในหมู่บ้านสบรวกยังคงใช้ภาษาไทใหญ่ในการสื่อสารสอดคล้องกับ เล่ห์ล้ำ ศรี

เอกานุกูล (2549) ที่พบว่าชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงรายยังอนุรักษ์รักษาวัฒนธรรม และภาษาไทยใหญ่ของตนไว้ ทุกคนในหมู่บ้านยังคงใช้ภาษาไทยใหญ่ โดยเฉพาะบ้านที่มีผู้สูงอายุอยู่ด้วย และการอยู่ร่วมกันในครอบครัวความสัมพันธ์ทางเครือญาติพี่น้องในหมู่บ้านสปรกสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันได้สอดคล้องกับ ปวีณา ราชสีห์ (2555) ในด้านแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่มีวิถีคิด ความสามารถในการปรับตัว และการเรียนรู้ในการเป็นพลเมืองของสังคมไทย การบ่มเพาะอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ทั้งในเรื่องมารยาททางสังคม การทำงาน ความอดทน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติพี่น้อง และการปฏิบัติตามประเพณีอันดีงามของชาวไทยใหญ่

2. วัฒนธรรมของครอบครัวชาวไทยใหญ่กับการดำเนินชีวิตในด้านข้อปฏิบัติและข้อห้ามในวัฒนธรรมตั้งแต่วัฒนธรรมการแต่งงาน คลอดลูก การควบคุมการกินอาหารของแม่หลังคลอด 1 เดือน การให้เกียรติผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ในครอบครัว วัฒนธรรมการตายในบ้านไว้ในบ้าน การตายนอกบ้านหรือการตายผิดปกติก็จะไม่นำเข้าบ้านให้ฝังทันที เพื่อให้เห็นถึงการกระทำที่ไม่ดีเวลาตายจะไม่ได้เข้าบ้านสอดคล้อง การวิเคราะห์เชิงวัฒนธรรม 4 มิติของ Griswold 1987 คือ มิติแรก วิเคราะห์ถึงเหตุผลที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ ความคิดความเชื่อ มิติที่สอง วิเคราะห์เพื่อหาความเข้าใจในแบบแผนพฤติกรรมนั้น มิติที่สาม วิเคราะห์ถึงหน้าที่ประโยชน์หรืออุดมการณ์ของข้อห้าม มิติที่สี่วิเคราะห์ถึงเงื่อนไขที่ทำให้เกิดข้อห้าม (การปฏิบัติ) วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในครอบครัวชาวไทยใหญ่ ผู้สูงอายุชาวไทยใหญ่จะช่วยทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ เช่น การทำความสะอาดบ้าน การประกอบอาหาร สอดคล้องกับ นภาพร ชโยวรรณ(2542) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุมีบทบาทในสังคมน้อยลง ทำให้มีเวลาว่างในการช่วยเหลือครอบครัวของตนเอง ซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระของบุตรหลาน และช่วยให้คลายเหงาได้ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวชาวไทยใหญ่ส่วนใหญ่มักจะไปศึกษาเล่าเรียนหรือทำงานนอกบ้าน ผู้สูงอายุไทยใหญ่จะอยู่บ้านดูแลบ้านเรือนให้ สอดคล้องกับ กนกวรรณ เพียงเกตุ (2541) ที่พบว่าผู้สูงอายุที่ว่างงานไม่ได้ประกอบอาชีพมีส่วนช่วยเหลือครอบครัวโดยการดูแลบ้านให้ ช่วยเหลือดูแลบุตรหรือหลานในด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ผู้สูงอายุไทยใหญ่ส่วนใหญ่ได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาจากประสบการณ์ชีวิต เรื่องการดำเนินชีวิตในครอบครัว สอดคล้องกับกรกมล บำรุงวิค (2545) ที่พบว่า ผู้สูงอายุสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่การเลือกคู่ การเลี้ยงดู ความกตัญญู และการนำศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแก่สมาชิกในครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1.1 การนำผลการวิจัยไปใช้ระดับชุมชนโดยชมรมผู้สูงอายุบ้านสปรกและนักวิชาการ จากสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (โรงเรียนในชุมชน) ควรนำข้อมูลวิจัยมาจัดระบบ องค์ความรู้วัฒนธรรมครอบครัวผู้สูงอายุไทยใหญ่ หมู่บ้านสปรก เผยแพร่ให้กับนักเรียน คนในท้องถิ่น และใช้ในการเรียนการสอนของหลักสูตรท้องถิ่น

1.2 นำผลการวิจัยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้นำข้อมูลการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมของผู้สูงอายุมาแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มผู้สูงอายุและนำมาปรับใช้ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพด้านวัฒนธรรมครอบครัวของชาติพันธุ์อื่นๆ ในจังหวัดเชียงราย

ให้ครบทุกด้านและศึกษาในเชิงลึก เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์

2.1 ควรมีการศึกษาด้านวัฒนธรรมครอบครัวเฉพาะเรื่องในเชิงลึกและครอบคลุมทุกด้านของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ไทใหญ่ในหมู่บ้านสบรวก

2.2 ควรมีการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมครอบครัวชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย ให้เห็นถึงวัฒนธรรมในอดีตถึงปัจจุบันและการปรับเปลี่ยนที่ควรจะเป็นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เพียงเกต. (2541). “บทบาทของผู้สูงอายุในการดูแลเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรกมล บำรุงวัด. (2545). “ การศึกษาวิถีชีวิตผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย ห่มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- นภาพร ชวีวรรณ. (2542). “สถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในปัจจุบัน” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ แห่งชาติด้วยผู้สูงอายุ: ผู้วัยสูงอายุด้วยคุณภาพ หน้า 15-18. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2551). 30 ชาติ ในเชียงราย (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- พิมุข ชาญธนระวัฒน์. (2546). การปรับปรนเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ กรณีศึกษา ชาวไทใหญ่หมู่บ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พูนสุข เวชวิฐาน. (2557). ทฤษฎีครอบครัวเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เฟื่องฟ้า ลัษมณี. (2545). การปรับปรนวิถีชีวิต ของชาวไทใหญ่: กรณีศึกษาหมู่บ้านนาหวาย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น สถาบันราชภัฏเชียงใหม่.
- ปวีณา ราชสีห์. (2555). “ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ ของแรงงานข้ามชาติ ชาวไทใหญ่”. วิชาเอกการศึกษานอกระบบวิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เล่ห์ล้ำ ศรีเอกานุกูล. (2549). “การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิ์ ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติ ชาวไทยใหญ่ จังหวัดเชียงราย” ปรัชญาคุณูปบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัฒนธรรมไทย. (2551). คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: นวสาส์นการพิมพ์.
- วัฒนธรรมในครอบครัว. (2557). สืบค้นเมื่อ ตุลาคม 15, 2557 จาก http://www.truelookpanaya.com/new/cms_detail/knowledge/1379-00/2667.
- สุภาพค์ จันทวานิช. (2555). วิจัยเชิงคุณภาพ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

- สุพิศรา สุภาพ. (2534). สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม : ครอบครัว : ศาสนา : ประเพณี (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุทัศน์ กันทะมา. (2542). การคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทยใหญ่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์ไทใหญ่ศึกษา. วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน. (2557). สืบค้นเมื่อ กรกฎาคม 26, 2557 จาก [http://www
Taiyai.org/index.php?name=resume](http://www.Taiyai.org/index.php?name=resume), 2557).
- เอกสารสนับสนุนโครงการการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมและชาติพันธุ์ล้านนา. (2551). “ไทใหญ่”.
ความเป็นใหญ่ในชาติพันธุ์ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Griswold, W. (1987). **A Methodological Framework for Sociology of Culture**. In Clogg, Chifford C.
(ed), *Sociological Methodology*, pp.1-35. San Francisco: Jossey-Bass